

KOLARČEV NARODNI UNIVERZITET

**KONCERT
SIMFONISKOG ORKESTRA
RADIO BEOGRADA**

DIRIGENT:
KREŠIMIR BARANOVIĆ

SOLISTA:
MARIJA MIHAILOVIĆ
(violina)

Petak
4
mart

Početak
u 20
časova

BETHOVEN: SIMFONIJA F-DUR BR. VIII. Komponovana 1812 godine, kada se zavojevački pohod Napoleona bio preneo daleko na istok, u Rusiju, osma Bethovenova simfonija predstavlja neku vrstu odmorišta, predaha, privremenog i prolaznog odvrtačanja pogleda od burnih i dramatičnih događaja epohe. Međutim, ni ova vedra, duhovita i krepka simfonija nije bez veze sa objektivnom stvarnošću života i čoveka Bethovenove epohe. Ponikla iz dubokog osećanja, težnji i potreba naroda, iz pronicljivih i oštroomnih majstorskih zapažanja bitnih idejnih i emocionalnih sadržaja prostosrdačnih seljačkih šala i doskočica, čitava simfonija zasićena je živim i snažnim slikama raspoloženja popularnih lendlera, menueta i drugih igara vremena. Simfonija je sva u ritmovima igre. Od leta do sredine jeseni te godine iako pritisnut raznovrsnim domaćim nevoljama, materijalnim neprilikama i iznad svega definitivnom izvesnošću o neizlečivosti gluvoće, Bethoven, u Teplicu i Lincu, stvara ovo delo potvrdnog odnosa prema životu, delo ispunjeno poetičnošću, humorom i radosnim prilaganjem ljudima svuda uokolo.

Prvi stav, pravilne sonatne forme, počinje vedrom temom violina i odgovorom klarineta. Prelaznim delom ta tema se spaja sa drugom, sinkopiranim, koja samo dopunjuje već izloženo osnovno raspoloženje. U sprovodnom delu preovladuje početni motiv osnovne teme, majstorski prenošen iz grupe drvenih instrumenata za duvanje u gudačke instrumente. Postojanim sekvencama, srednji deo stava dovodi do reprize i završne kode, Dominirajući značaj osnovnog motiva podvučen je markantnim prikazom u poslednja dva takta stava.

Drugi stav, alegreto skercando umesto laganog stava, ispunjen je milom, ljupkom i gracioznom igrom violina na akordima duvačkih instrumenata u šesnaestinama. Ni druga tema, iako ritmički bliža koraku marša, ne izlazi iz okvira jedinstvenog karaktera stava i celog ciklusa. Forma ovog raspoloženog alegreta je sonatna, no bez provodnog dela.

Treći stav, menuet trodelne forme sa triom rogova u sredini, duhovito slika prostosrdačnu raspoloženost seoskog skupa, u stilu lendlera Donje Austrije, po tipu starijih, Hajdnovih simfonija. Prostonarodni zamah igre, izatkan iz sirovih i krepkih naglasaka čak i tonovima stranim lestvici, raste do dioniziske veselosti u četvrtom poslednjem stavu Simfonije. Glavna tema iz dva petotaktna motiva čini jezgro stava, u kojem kontrapunktičarsko majstorstvo Bethovena nalazi snažnog izraza. Kipeća snaga razigranih pokreta čak i kontrabasova zaista potseća na bujni realistički kolorit slika flamanskih majstora, iz čije postojbine i sam Bethoven vodi poreklo. Stav je izgrađen u formi ronda višeg tipa ili rondo-sonatnoj formi. Trodelna forma prvog odeljka razvođena je od svoje reprize, izuzetno, sprovodnim delom a ne srednjom epizodom.

RIHARD VAGNER: Predigra za operu »Majstori pevači iz Nirnberga«. Dоследan svom principu konstruisanja scenske muzike fiksnim motivima za karakterizaciju dramskih likova, događaja ili glavnih ideja, Wagner je i u uvertiri za „Majstore pevače“ izložio desetak tema opere. Od ovih, naročito su razvijene i razrađene: tema majstora pevača, tema ljubavne pesme mladog Valtera Štolcinga i tema svetkovine pesničkog takmičenja majstora zanatlija, građanskih naslednika viteške trubadurske poezije i muzičke kulture u XVI veku. Prvim dvema temama uvertira dobija, već na početku jasne konture specifično instrumentalnog stava, sa potrebnim kontrastiranjem snažne i lirske teme. Vrhunac zvučne plastičnosti uvertira postiže u svojoj drugoj polovini, gde sve tri dominirajuće teme zajednički istupaju. Predigra se okončava triumfalnim intoniranjem teme „Majstora — pevača“. Prvim izvodenjem uvertire 1862 g. dirigovao je sam kompozitor (šest godina pre završetka celog operskog dela).

ARAM HAČATURIJAN: KONCERT ZA VIOLINU I ORKESTAR. Savremeni sovjetski kompozitor Hačaturijan (rođen 1904 g. u Tbilisu) imao je za sobom već niz kamernih i orkestarskih kompozicija (Simfonije br. I, klavirski koncert, poemu o Staljinu) kada je 1940 g., pristupio komponovanju ovog prvog violinskog koncerta. Već iduće godine delo je nagrađeno Staljinskom premijom. Dva osnovna elementa napajaju naizmenično strukturu koncerta: dinamična ritmika — brze stavove (oba krajnja) i melodijska raspevanost — lagani (srednji). Raskošna figuraciona ornamentika i karakterne osobnosti lestvica obeležavaju čvrsto oslanjanje na jermenske intonacije. Delo je virtuoznog stroja i postavlja znatne zahteve izvođaču na koncentrirajućem instrumentu. Prvi stav je sonatne forme sa plesnom prvom temom (sačinjenom iz dva raznolika motiva) i izrazitom lirskom drugom temom. Sprovodni deo se završava solističkom kadencom a repriza ekspozicije kodom. Lagani stav je trodelne forme: toplom osećajnošću zasićeni violinski nokturno i romantični strastveni trio. Treći stav je rondo prvobitnog tipa sa pet puta ponovljenom refrenskom temom, punom poletnog, igračkog ritma. Orkestralni part zastupa sekundarnu, pratilačku ulogu, ali je jarkog tonskog kolorita.

KREŠIMIR BARANOVIĆ: PESMA GUSLARA. RAPSOĐIJA ZA VELIKI ORKESTAR. Delo je komponovano 1941—42 godine pod utiscima teških patnji i stradanja, kroz koja su tada prolazili naši narodi. Vizija narodnog pevača, nosioca duha bodrenja i okrepljenja u vekovima robovanja tuđinskim zavojevateljima nije predmet tonskih deskripcija u ovoj rapsodiji već idejni pokretač vedrih i krepkih narodnih intonacija, upotrebljenih kao tematsko gradivo za specifično simfonisko razradivanje. Dopunjavanje ličnim motivskim invencijama i povezivanje orkestralnim pasażima programske slikovitosti, narodne teme ovde nemaju drugu ulogu do da istorijski lokalizuju i konkretizuju emocionalne sadržaje slobodne rapsodične forme dela. Čvrsta vera u snagu naroda, u bliskost oslobođenja i konačnu pobedu, idejna je osnova završnog dela rapsodije.

PROGRAM:

- 1. Ludvig van Bethoven:** *VIII simfonija*
Stavovi: *Alegro vivace e con brio*
Alegro scherzando
Tempo di menuetto
Alegro vivace
 - 2. Wagner:** *Majstori pevači, uvertira*
- O d m o r —
- 3. Hačaturijan:** *Violinski koncert*
Stavovi: *Alegro con fermeza*
Andante sostenuto
Alegro vivace
 - 4. Baranović:** *Pesma guslara, rapsodija*

